

ก3 ผ้าพัน ผ้าทอ ชุดอาหาร
เชือก กางเกง เครื่องสำอาง

ก2 ผ้าพัน ผ้าทอ เครื่องสำอาง
ชุดเครื่องนอน เครื่องใช้ไฟฟ้า
ตุ๊กตา ขนม เสื้อผ้า ของใช้

C H A P T E R

7

รูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อน ในตลาดการค้าชายแดน: กรณีศึกษาตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว

The Type of Conflict of Interest
in Border Market:
A Case Study of Sa-Kaeo province

เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี*

---

* ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และรองประธานโครงการจัดตั้งคณะพหุวิทยาเขตและบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ ผลประโยชน์ทับซ้อนในตลาดการค้าชายแดน กรณีศึกษาตลาดโรงเกลือ จังหวัด สระแก้ว และค้นหาแนวทางการจัดการปัญหา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) ศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างฝั่งไทย 7 คน ฝั่งกัมพูชา 7 คน จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ในตลาดการค้าชายแดนจังหวัดสระแก้ว (ตลาดโรงเกลือ) ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อนมี ดังนี้ 1) การแสวงหาค่าเช่าทางธุรกิจ 2) การมีส่วนได้ส่วนเสียส่วนตัว 3) การใช้นโยบาย กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ไม่ถูกต้อง 4) การละเลยการปฏิบัติหน้าที่ 5) การให้และรับสินบน 6) การใช้อำนาจหน้าที่ที่หน่วยงานทางราชการในทางที่ผิด และ 7) รูปแบบอื่นๆ ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาควรทำอย่างเป็นระบบทั้งระดับนโยบายและระดับ ปฏิบัติ โดยดำเนินการทั้ง 3 ส่วน คือ 1) หน่วยงาน/ องค์กร ให้มีเจ้าภาพหลัก และคณะทำงานที่ชัดเจนทั้งระดับบนและพื้นที่ 2) ปรับปรุงระบบงาน เช่น ดำเนินงานตามกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) เกี่ยวกับการ พัฒนาระบบงาน One stop service สิทธิพิเศษทางภาษีประเทศในกลุ่มอาเซียน (AISP) ความร่วมมือด้านการศุลกากรระหว่างประเทศ (Single inspection) ปรับปรุงระบบงาน/ ระบบราชการ ที่เป็นสาเหตุใหญ่ให้เจ้าหน้าที่ ของรัฐขาดประสิทธิภาพ ทบทวน/ ปรับปรุงกฎหมาย/ ระเบียบต่างๆ ให้ชัดเจน มากขึ้น สร้างระบบการตรวจสอบแบบย้อนกลับสองทาง นำระบบพัฒนา สารสนเทศที่เป็นมาตรฐานสากลมาใช้ให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน 3) หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต้องปลูกฝังและสร้างคนดีที่มีความ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่สำคัญ คือ มีจิตสำนึกตระหนักในการเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ควรนำหลักการบริหารราชการแบบธรรมาภิบาลมาใช้ในระบบราชการ มากขึ้น ปรับปรุงกระบวนการตรวจสอบที่เข้มงวดมากขึ้น

คำสำคัญ: ผลประโยชน์ทับซ้อน/ ตลาดการค้าชายแดน

Abstract

The purpose of this qualitative study: is to study the type of Conflict of interest in border market. To find ways to tackle the problems. The study population and a sample of 14 people is among the seven people on Thailand, Cambodia, The Sampling from state agencies, private and public sector entrepreneurs in the in border market. The study tools were in-depth interviews and focus groups. The Study found that The types of Conflict of Interest in border market were: 1) Acquiring the rental business 2) The stakeholder's 3) The use of policies, laws, regulations or ordinances invalid 4) Failure to comply 5) Bribery 6) The use of official authority agency abuse and 7) other type of Conflict of interest. Forms of solutions should be done in a systematic, both at policy and practice levels. The implementation of these three parts: 1) the agency/ organization. The primary host and the clear work both on and 2) Improved as the implementation of the framework for cooperation Mekong Sub-region (GMS), On the development of the system One stop service privileges, Tax privileges of Countries in Asia (AISP), International customs cooperation (Single Inspection), Modifications system of bureaucracy. Reason for the in efficiency of the state authorities, government should provide for a review and revision of laws and regulations to more clearly. Establish a system to monitor two-way reverse. Information system development at a global standard used to have flexibility in the workplace 3) the personnel involved, Agencies must cultivate and create good people who are responsible. It is a conscious awareness of the

morally good, ethics. The government should take a good governance system used in more bureaucracy. Improve the inspection process more stringent.

Keywords: Conflic of Interest/ Border Market

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การค้าชายแดนของประเทศไทยนั้น มีแนวโน้มมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี ในปัจจุบันจึงเป็นที่ยอมรับว่า แหล่งที่มาของรายได้ประชาชาติของประเทศไทย ส่วนใหญ่มาจากภาคการค้าและบริการซึ่ง “การส่งออก” จัดได้ว่าเป็นรายได้ อันดับหนึ่ง ซึ่งประเทศไทยนั้นได้ประโยชน์ส่วนใหญ่นี้จาก “ตลาดการค้าชายแดน” โดยเฉพาะตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาที่บริเวณภาคตะวันออก ซึ่งเป็นที่ตั้งของ “ตลาดโรงเกลือ” อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เนื่องจากตลาดโรงเกลือเป็นตลาดการค้าชายแดนขนาดใหญ่ที่เป็นที่รู้จักกันดี ของประชาชนทั่วไป ทั้งในพื้นที่นอกพื้นที่ ในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน อย่างกัมพูชา รวมไปถึงประเทศที่เป็นคู่ค้ากับไทยและกัมพูชา อย่าง เวียดนาม จีน เกาหลี ญี่ปุ่น ลาว ประเทศเหล่านี้ก็นำสินค้ามาผ่านข้ามแดนซื้อขาย แลกเปลี่ยนที่ตลาดชายแดนโรงเกลือ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กันมาก ส่วนใหญ่การค้าชายแดนที่ผ่านทางอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประมาณร้อยละ 60 ของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ทางด่านบ้านคลองลึกของ ไทยกับด่านปอยเปตของกัมพูชา รองลงมาเป็นการค้าผ่านด่านบ้านหาดเล็ก (จังหวัดตราด) กับเกาะกง (กัมพูชา) นอกนั้นเป็นการค้าผ่านจังหวัดจันทบุรี สุรินทร์ และศรีสะเกษ ตามลำดับ (นพรัตน์ วงศ์วิทยาพานิชย์, จิตรา โรจน์ประเสริฐกุล และเสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี, 2554)

ตลาดโรงเกลือ หรือตลาดชายแดนบ้านคลองลึก มี 5 ตลาด คือ 1) ตลาดโรงเกลือเก่า 2) ตลาดเดชไทย 3) ตลาดเทศบาล 2 (ตลาดโรงเกลือใหม่) 4) ตลาดเทศบาล 3 (ตลาดโกลเดนเกต) และ 5) ตลาดเบญจวรรณ ภายในบริเวณ

ตลาดโรงเกลือมีร้านค้าประมาณ 3,000 ร้าน เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ มีสินค้านานาชนิด แต่ละวัน ตั้งแต่เช้าจรดเย็น จะมีนักท่องเที่ยวนับพันนับหมื่น โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว จะมีนักท่องเที่ยวมาจับจ่ายซื้อสินค้ามากที่สุด เดินทางมาจับจ่ายซื้อหาสินค้าแบรนด์เนมราคาถูก คุณภาพดี จากทั่วทุกมุมโลก มีเงินหมุนเวียนวันละไม่ต่ำกว่า 10 ล้านบาท และสูงขึ้น 10 เท่าในช่วงวันหยุด ตลาดโรงเกลือปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว เป็นหน่วยงานจัดการ (ททท., 2557) ปัจจุบันนี้ตลาดโรงเกลือเป็นตลาดการค้าชายแดนที่ใหญ่ที่สุดของภาคตะวันออกของประเทศไทย และยังเป็นตลาดการค้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น โดยข้อมูลของกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ที่รวบรวมเกี่ยวกับมูลค่าการนำเข้าและส่งออกของด่านศุลกากรที่มีมูลค่าสูงในการนำเข้าส่งออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านแต่ละประเทศตามแนวชายแดนปี พ.ศ. 2555 พบว่า ด่านศุลกากรอรัญประเทศจังหวัดสระแก้วเป็นด่านที่มีการนำเข้าและส่งออกมากที่สุด ซึ่งมีมูลค่าการค้ารวม 48,119.54 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 58.62 ของมูลค่าการค้าชายแดนกับกัมพูชา สสส.เอกสารเผยแพร่ ฉบับที่ 7: 2557

จากการที่ตลาดโรงเกลือเป็นแหล่งรายได้มหาศาลแล้วยังเป็นที่รวมของสินค้าต่างๆ ทั้งสินค้าใหม่ สินค้ามือสองจากทั่วโลก ประกอบกับผู้ค้าชายและแรงงานที่เข้ามาทำงานที่ตลาดโรงเกลือ ทำให้ตลาดแห่งนี้เป็นที่รวมของสินค้า ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย รวมถึงแรงงานที่ถูกกฎหมายและลักลอบเข้ามาทำงานให้ตลาดโรงเกลือจำนวนมาก นับว่าเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจการค้าชายแดนที่มีมูลค่าสูงต่อวัน รวมทั้งการสร้างรายได้ และสร้างงานให้ผู้ประกอบการทั้งสองฝั่ง แรงงานต่างด้าว และผู้ค้าชายทั่วไปมากมาย จึงทำให้เกิดการแสวงหาประโยชน์จากตลาดการค้าชายแดน หรือตลาดโรงเกลือแห่งนี้ ทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและทางอ้อม รวมไปถึงผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ นอกพื้นที่ ดังนั้น ตลาดโรงเกลือ จึงเป็นที่หากินของกลุ่มมิจฉาชีพ กลุ่มรีดไถมากมาย เนื่องจากตลาดใหญ่สุดในอาเซียนแห่งนี้เป็นแหล่งผลประโยชน์ มีผู้คน

จากทั่วสารทิศทั้งชาวไทยและต่างชาติ เข้ามาปักหลักทำมาหากินหลายหมื่นคน และสร้างรายได้มหาศาลแก่ประเทศปีละหลายหมื่นล้าน ดังนั้น การควบคุม การนำเข้า-ส่งออกสินค้า จึงต้องทำอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการจัดเก็บภาษีให้ รัวไหลน้อยที่สุด ควรต้องมีองค์กรที่ถูกตั้งมาจัดการเรื่องนี้โดยเฉพาะและสามารถ ตรวจสอบได้ ไม่เช่นนั้น ปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะยังคงอยู่ต่อไป แม้ว่าประเทศไทย จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เมื่อปี พ.ศ. 2558 มาถึงแล้วก็ตาม

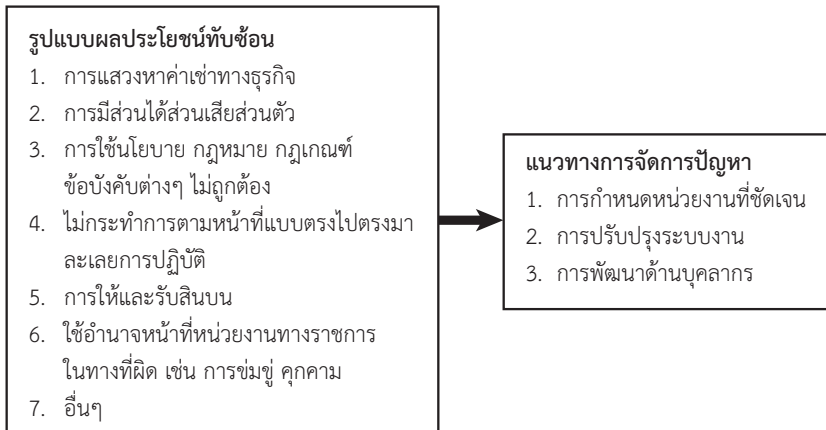
กรณีที่มีผู้เสียประโยชน์จากการฟ้องร้องต่อหน่วยงานเกี่ยวกับ ผลประโยชน์ทับซ้อนทางธุรกิจจนนำไปสู่ความรุนแรงนั้น ทำให้เห็นว่า ผลประโยชน์ทับซ้อนทางธุรกิจมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการเสียประโยชน์นั้น เป็นผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน ของสังคม ธุรกิจและชีวิตของผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้จากการลงสำรวจความคิดเห็นเบื้องต้นของผู้ศึกษา บทสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการในตลาดโรงเกลือ หรือตลาดการค้าชายแดน พบว่า มีรูปแบบของ การรีดไถเก็บเงินที่หลากหลายจนกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่แสบยาก ผู้ประกอบการ ชาวกัมพูชาส่วนใหญ่จะไม่กล้าร้องเรียน เนื่องจากไม่รู้กฎหมายไทยและไม่อยาก มีเรื่องกับเจ้าหน้าที่ฝั่งไทยที่ไม่รู้ว่าจะส่งผลกระทบกับการค้าขายของตนหรือไม่ จึงไม่กล้าเสียงร้องเรียนเหมือนกรณีนายชัยชนะที่กล่าวมา แต่ทำให้ภาพพจน์ หน่วยงานในประเทศไทยเกิดความเสียหาย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาเรื่อง รูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อนใน ตลาดการค้าชายแดน โดยเลือกกรณีศึกษาตลาดโรงเกลือจังหวัดสระแก้ว เพื่อนำ ผลการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ เพื่อช่วยแก้ปัญหา และจัดระบบการค้าชายแดนที่ตลาดโรงเกลือให้โปร่งใส นำเชื่อถือต่อนักลงทุนและผู้ประกอบการ ตลอดจนเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดี ของหน่วยงานและองค์กรของประเทศไทยในมุมมองของต่างชาติ

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อนทับซ้อนในตลาดการค้าชายแดน กรณีศึกษาตลาดโรงเกลือจังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการปัญหา เกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนในตลาดการค้าชายแดน กรณีศึกษาตลาดโรงเกลือจังหวัดสระแก้ว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

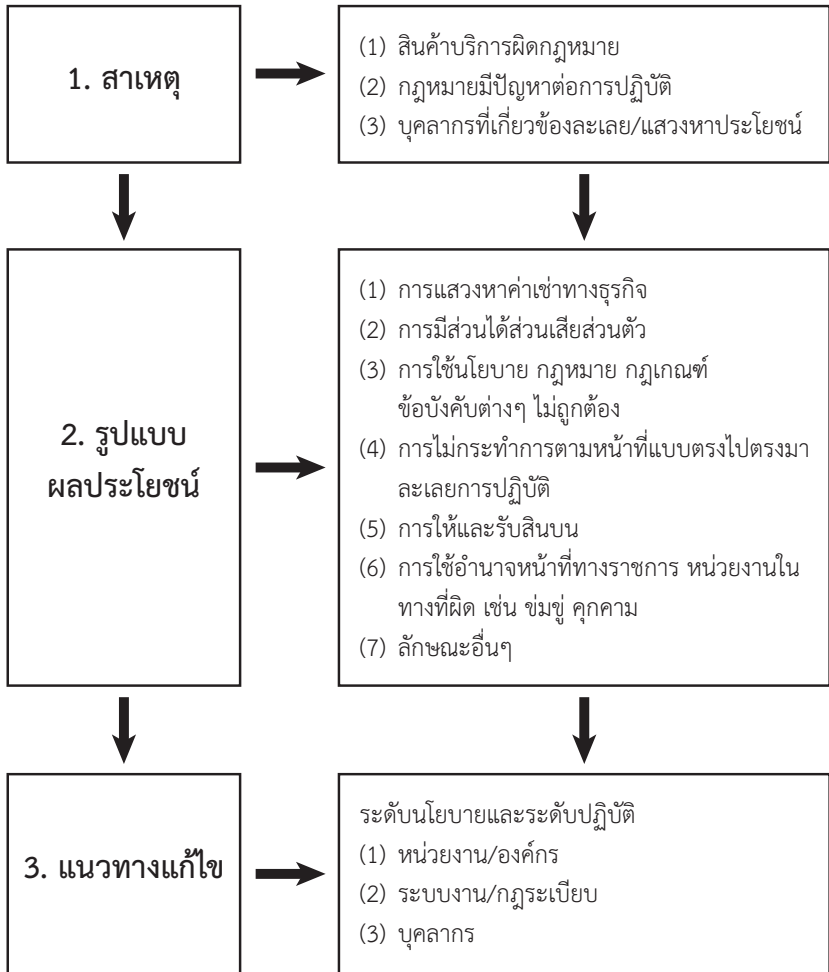
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และเสวนากลุ่ม (Focus group) เลือกพื้นที่ศึกษาและประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้วิธีการสุ่มตามจุดมุ่งหมาย (Purposive sampling) โดยใช้วิจารณ์ญาณของผู้วิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

การเลือกพื้นที่ศึกษา แบบเจาะจงพื้นที่ตลาดชายแดน (ตลาดโรงเกลือ) อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นตลาดการค้าชายแดนที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกของไทยและมีชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา

การเลือกประชากร และกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งสองประเทศที่มีลักษณะประชากรเหมือนกัน กลุ่มประชากรศึกษาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นประชากรฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชา ฝั่งละ 7 - 10 คน รวมเป็น 14 - 20 คน โดยเลือกผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการถูกเรียกเก็บผลประโยชน์ทับซ้อนในตลาดโรงเกลือ ฝั่งไทย และกัมพูชาสัดส่วนเท่าๆ กันและเลือกกลุ่มผู้ร่วมเสวนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งฝั่งไทยและกัมพูชา ฝั่งละ 7 - 10 คน โดยแยกกลุ่มเสวนาเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเสวนาที่เป็นคนไทยและกลุ่มเสวนาคนกัมพูชา

ผลการวิจัย

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงภาพรวมของสาเหตุ/ รูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อน
ในตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาและแนวทางแก้ไข

จากแผนภูมิข้างต้น สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 สาเหตุของการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในตลาดโรงเกลือนั้น จากผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่า เกิดจากสาเหตุหลักๆ ดังต่อไปนี้

1. สินค้าบริการผิดกฎหมาย เนื่องจากตลาดโรงเกลือ เดิมมีวิวัฒนาการมาจากการนำสินค้าแบรนด์เนม (Brand name) มือสองจากทั่วโลกส่งมาให้คนกัมพูชาจำหน่ายที่แห่งนี้ เพื่อช่วยเหลือประเทศกัมพูชาหลังสงครามโลกสิ้นสุด เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในกัมพูชา ประกอบกับมีการวางขายสินค้าพื้นเมืองที่นำมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างชายแดนไทย-กัมพูชามานานทำให้ตลาดโรงเกลือเป็นที่นิยมของผู้ซื้อมากมาย ต่อจากนั้นมีการค้าขายของมือสองมากขึ้น รัฐบาลไทยจึงเริ่มมีนโยบายเก็บภาษีสินค้ามือสอง และสินค้าที่ม่าวางจำหน่ายที่ตลาดโรงเกลือ ในเวลาต่อมา สินค้ามือสองลดจำนวนลง จึงมีการนำสินค้าที่ก๊อปปี้สินค้าแบรนด์เนมมาวางขายจนเป็นที่นิยมมากมาย ตลาดโรงเกลือจึงกลายเป็นตลาดสินค้าหนีภาษีที่ขยายตัวใหญ่ขึ้น

2. กฎหมายมีปัญหาต่อการปฏิบัติ ผลการศึกษา ฝั่งไทย พบว่า กฎหมายมีปัญหาต่อการปฏิบัติ ไม่มีความชัดเจน เช่น การเก็บภาษี ค่าธรรมเนียมการนำเข้า ส่งออก การขนส่งสินค้า การไม่สอดคล้องกับฤดูกาลการเก็บผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ส่วนฝั่งกัมพูชา พบว่า กฎหมายเกี่ยวกับสินค้าลิขสิทธิ์ของกัมพูชาเองก็มีปัญหา มีการตรวจจับและลงโทษตามแต่ผู้ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์จะดำเนินการ ซึ่งไม่ใช่อำนาจรัฐ ทำให้ยากต่อการปฏิบัติให้ถูกแนวทางที่ชัดเจน จึงมีการรับ-จ่ายสินบนมากมาย ซึ่งในงานวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างเรียกว่า “สินบน” หรือ “ใต้โต๊ะ” หรือ “ค่าปากกา” หรือ “ค่าอำนวยความสะดวก” หรือ “ค่าไหว้บ้านผีเรือน” เป็นต้น

3. บุคลากรที่เกี่ยวข้องละเอียด/ แสวงหาประโยชน์ ผลการศึกษา พบว่า ทั้งฝั่งไทย ฝั่งกัมพูชา มีผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ กลุ่มนี้มีหน้าที่ที่รับผิดชอบตรวจตรา และเรียกรับสินบน ทำให้ละเอียดการปฏิบัติงานทำเพิกเฉยต่อการตรวจตรา รวมทั้งผู้ใช้อำนาจหน้าที่เรียกรับสินบนอย่างไม่มี

เหตุผลด้วย คนกลุ่มนี้ค่อนข้างมีอิทธิพลมากในตลาดการค้าชายแดน โดยเฉพาะ “การเก็บส่วย” “การรับสินบน” เนื่องจากเป็นเจ้าของหน้าที่ที่มีอำนาจในการควบคุมดูแลโดยตรงและทางอ้อม และมีอำนาจในการตรวจตรา จับกุม ลงโทษได้ 2) กลุ่มผู้มีอิทธิพลทั้งในและนอกพื้นที่ กลุ่มนี้จะเป็นผู้สั่งการหรือเก็บส่วยอยู่เบื้องหลังมากกว่า หรืออาจจะเป็นผู้ที่ได้รับ “สิทธิพิเศษ” ทางการค้า เช่น การผูกขาดสินค้า การได้รับช้อยกเว้นต่างๆ การได้รับสัมปทาน การได้รับอำนาจโดยตรงจากส่วนกลาง รวมถึงการได้รับอำนาจในการสั่งปิดด่านกรณีถ้ามีปัญหา กับคนไทยตามแนวชายแดนได้ด้วย 3) กลุ่มผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการสร้าง “วัฒนธรรมการรับ-จ่ายสินบน” กันจนเป็น “ประเพณีนิยม” ทั้งผู้ที่มีสินค้า ผิดกฎหมาย มีแรงงานผิดกฎหมาย รวมไปถึงผู้ที่มีสินค้าและแรงงานถูกกฎหมาย ก็สร้างวัฒนธรรม “การจ่ายเงินไม่มีเหตุ นำจ่าย” นั่นเป็นเพราะเหตุผล 2 ประการ คือ เกรงกลัวอำนาจผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และไม่ยอมมีปัญหาเพราะกลัวผลกระทบต่อการค้าชาย ทำให้เสียหายทั้งเงินและเวลา ดังนั้น จึงยอมจ่ายทั้งที่ “เต็มใจจ่าย” และ “ไม่เต็มใจจ่าย”

รูปแบบผลประโยชน์ทับซ้อนในตลาดโรงเกลือ ที่ปรากฏ มี 7 รูปแบบ ดังนี้

1. การแสวงหาค่าเช่าทางธุรกิจ รูปแบบผลประโยชน์ เป็นคำดำเนินการ คำอำนวยความสะดวก คำปกปิดหรือละเลยกรณีการเคลื่อนย้าย การขนส่งสินค้า ผิดกฎหมาย สินค้าผิดระเบียบการขนส่ง และเป็นสินค้าล็อตใหญ่ๆ จำนวน ผลประโยชน์ขึ้นกับปริมาณสินค้าที่ขนส่ง การนำเข้าส่งออกและความถี่ของการขนส่งเป็นสำคัญ ลักษณะของผลประโยชน์เป็นการจ่ายทั้งเต็มใจ เพื่อความสะดวกและโดนเรียกรับ

2. การมีส่วนได้ส่วนเสียส่วนตัว รูปแบบผลประโยชน์ ส่วนใหญ่มีการจ่ายเกี่ยวกับสินค้าและแรงงานผิดกฎหมาย แต่ผู้รับสินบนหรือผลประโยชน์ไม่ระบุตัวคน ไม่ทราบชื่อและไม่รู้ว่าใช้คนจากหน่วยงานจริงหรือไม่ แต่ผู้ประกอบการ บางรายไปติดต่อที่หน่วยงานเองก็มีบ้าง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น พบว่า เป็นการเรียกรับ

เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และผู้ประกอบการที่จ่ายก็เพื่อประโยชน์ทางการค้าของตนด้วยเช่นกันจึงยินดีจ่ายเพราะปกป้องสินค้าและแรงงานที่ผิดกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าขาย

3. การใช้นโยบาย กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ไม่ถูกต้อง รูปแบบผลประโยชน์ ส่วนใหญ่เป็นการเปิดทางให้เกิดการติดสินบน ให้ได้โต๊ะเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม/ ยึด/ ทำลายสินค้า ซึ่งผู้ประกอบการมองว่าจะเกิดความเสียหายมากกว่าการจ่ายได้โต๊ะ ผังไทยเองกฎหมายยังไม่เอื้อต่อการนำมาปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการพิสูจน์สัญชาติที่ระบบการจัดการยังไม่เรียบร้อยเสียเวลา ทำให้ต้นทุนการพิสูจน์สัญชาติสูง นายจ้างจึงหลีกเลี่ยงไปใช้แรงงานนอกระบบและจ่ายสินบนเจ้าหน้าที่แทน

4. การไม่กระทำการตามหน้าที่แบบตรงไปตรงมา ละเลยการปฏิบัติรูปแบบผลประโยชน์ พบว่า มีลักษณะการรับจ่ายสินบน/ ได้โต๊ะ ระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้ได้รับประโยชน์เกี่ยวกับสินค้าผิดกฎหมาย ละเมิดลิขสิทธิ์และแรงงานผิดกฎหมาย แต่ไม่ค่อยมีการจับกุม แม้แต่การตั้งโรงงานที่ไม่มีการจดทะเบียนเสียภาษีมีมาก แต่เจ้าหน้าที่ขาดการตรวจตรา จับกุม ทำให้เกิดการทำผิดเป็นวงจร ส่วนในกัมพูชานั้น กลุ่มตัวอย่างกล่าวว่า การจับกุมเข้มงวดมาก แม้แต่รายย่อยก็ถูกจับกุมหากพบว่าผิดระเบียบ โดยเฉพาะสินค้าจดลิขสิทธิ์และสินค้าต้องห้ามนำเข้ามาด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตาม

5. การให้และรับสินบน รูปแบบผลประโยชน์การให้และรับสินบนของผังไทย พบว่ามีการรับ-จ่ายสินบนในส่วนของสินค้าที่ผิดกฎหมาย ทั้งเรื่องลิขสิทธิ์ การปลอมแปลง การหลีกเลี่ยงภาษี การหลีกเลี่ยงค่าธรรมเนียมการขนส่ง การเคลื่อนย้ายแรงงานผิดกฎหมาย และรวมถึงการจ่ายสินบน/ ได้โต๊ะเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินเอกสาร ใบขออนุญาตต่างๆ ค่าระวางการขนส่ง เป็นต้น ในขณะที่ผังกัมพูชา กฎหมายไม่แน่นอน อัตราการจัดเก็บค่าธรรมเนียม/ ภาษีอยู่ที่เจ้าหน้าที่ ผู้มีอิทธิพล คนมีสี ที่มีอำนาจในการตรวจตราจับกุม และลงโทษเอง

6. การใช้อำนาจหน้าที่ทางราชการ หน่วยงานในทางที่ผิด เช่น ชมชู้ คุกคาม รูปแบบผลประโยชน์ ผีงไทย พบว่า หน่วยงานไทยใช้อำนาจในการเรียกเก็บภาษีคนกัมพูชาทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง มีทั้งภาษีที่ถูกและไม่ถูกกฎหมาย นอกจากนี้ มีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องเกือบทุกหน่วยงานเรียกรับสินบนผู้ประกอบการการค้าชายแดนทั้งฝั่งไทยและกัมพูชามากเกินไป ส่วนฝั่งกัมพูชานั้น พบว่า ผู้มีอำนาจผู้มีอิทธิพลและมีบทบาทต่อการนำเข้าสินค้ามาก และมีบทบาทต่อการค้าชายกับผู้ประกอบการไทยด้วย มีการขู่จะเอารถมาปิดด่าน กลุ่มแรงงานกัมพูชาเองก็ใช้นโยบาย ระเบียบของไทยมาเรียกร้องผลประโยชน์ตามนโยบาย กฎระเบียบ ค่าแรงของไทย และในบางพื้นที่ใช้อำนาจชุมชนสร้างอิทธิพลต่อการจัดเก็บค่าขนส่ง การกำหนดรถบรรทุกขนส่ง เพื่อเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้รับสัมปทานจากไทย กรณีไปตัดมันในกัมพูชา

7. ลักษณะอื่นๆ รูปแบบผลประโยชน์อื่นๆ นั้น พบว่า กฎหมาย ระเบียบ ทั้งของไทยและกัมพูชาต่างไม่ชัดเจน ทำให้แนวทางการปฏิบัติไม่ชัดเจน จึงเป็นสาเหตุหลักๆ ในการเรียกรับและจ่ายผลประโยชน์ เพื่อให้การเคลื่อนย้ายสินค้า และแรงงานราบรื่น ไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าชาย ไม่เสียหายต่อธุรกิจ

แนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนในตลาดการค้าชายแดน ตลาดโรงเกลือ นั้น ควรทำทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน โดยแก้ปัญหทั้งในส่วน of หน่วยงาน/ องค์กร ระบบงาน/ กฎระเบียบ รวมทั้งบุคลากรด้วย

หน่วยงาน/ องค์กร

ระดับนโยบาย

1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาการค้าชายแดนระดับประเทศ อย่างเป็นทางการและเร่งดำเนินการโดยเร็ว
2. สร้างความร่วมมือระดับประเทศของภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อร่วมมือกันทั้งในเรื่องการพัฒนาสาธารณูปโภคและการพัฒนาด้านการค้าชายแดน

3. เร่งดำเนินการตามนโยบายที่ได้วางไว้เกี่ยวกับการสร้างเส้นทางการขนส่งระหว่างประเทศไทยและกัมพูชาที่ยังไม่แล้วเสร็จ ให้รีบรื้อตามแผนและเป้าหมายที่วางไว้

4. ไทยควรมีการมอบอำนาจจากหน่วยงานสรรพากรหลักให้มีหน่วยงานสรรพากรสาขาย่อยประจำที่ด่านชายแดน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการติดต่อลดระยะเวลาเดินทาง เสียเวลา

ระดับปฏิบัติ (ระดับพื้นที่)

1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการระดับพื้นที่เพื่อรับนโยบายจากระดับประเทศมาปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการค้าชายแดนระดับประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและเร่งดำเนินการโดยเร็ว

2. สร้างความร่วมมือระดับพื้นที่ระหว่างจังหวัดสระแก้วและพื้นที่ใกล้เคียงของไทยกับจังหวัดบันเตียเมียนเจยและพื้นที่ใกล้เคียงของกัมพูชา เพื่อร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อร่วมมือกันทั้งในเรื่องการพัฒนาสาธารณูปโภคและการพัฒนาด้านการค้าชายแดนตามแผนพัฒนาการค้าตามแนวชายแดนของหอการค้าไทย ปี 2553 - 2558

3. หน่วยงานพื้นที่เร่งดำเนินการตามนโยบายที่ได้วางไว้เกี่ยวกับการสร้างเส้นทางการขนส่งระหว่างประเทศไทยและกัมพูชา ประสานหน่วยงานในพื้นที่ให้ช่วยดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

4. หน่วยงานพื้นที่ของไทยต้องช่วยผลักดันให้เกิดหน่วยงานสรรพากรสาขาย่อยประจำที่ด่านชายแดน เพื่อให้ผู้ประกอบการค้าชายชายแดนคล่องตัวในการติดต่อ ลดระยะเวลาเดินทางย้อนมาในตัวจังหวัด ซึ่งไกลมากเสียเวลา

5. หน่วยงานพื้นที่ของกัมพูชาควรมีหน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์ของกัมพูชาที่มีบทบาทในการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับสินค้านำเข้า ส่งออกมาประจำที่ด่านชายแดน เพื่อให้ผู้ประกอบการไม่ต้องเดินทางไปไกลถึงพนมเปญซึ่งไกลมากเสียเวลา

6. ดำเนินการประสานการการแก้ปัญหาการจราจรติดขัดมากที่ด่านชายแดน ให้เร่งดำเนินการขยายจุดผ่านแดนแห่งใหม่ตามนโยบายที่ได้เสนอไปแล้ว เร่งให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

7. ภาวะเปียบทางการค้าของกัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงบ่อยมากและมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ไม่แน่นอน แนะนำให้ภาครัฐมาช่วยจัดระเบียบให้เป็นมาตรฐานต่อการปฏิบัติทุกพื้นที่ โดยสอดคล้องประสานกันระหว่างหน่วยงานหลักและหน่วยงานในพื้นที่

ระบบงาน/ ภาวะเปียบ

ระดับนโยบาย

1. หน่วยงานระดับนโยบายควรเร่งสั่งการให้หน่วยงานพื้นที่พัฒนาระบบตรวจจับสินค้าด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการตรวจตราสินค้าตามหลักมาตรฐานสากล เช่น ระบบ X-ray มาตรฐานตู้คอนเทนเนอร์ ของศุลกากร เป็นต้น

2. หน่วยงานหลักควรผลักดันให้มีการจัดระบบบริการแบบ One stop service ในตลาดการค้าชายแดนโดยเร็ว เพื่ออำนวยความสะดวกการค้าชายแดนและพัฒนาสู่มาตรฐานอาเซียนปี 2558 และตามมาตรฐานสากลด้วย

3. หน่วยงานศุลกากรควรมีการทบทวนภาวะเปียบการจัดเก็บค่าธรรมเนียมใหม่ ปรับปรุงให้มีความเป็นสากล ชัดเจน และปฏิบัติได้จริง

4. ภาครัฐของไทยควรประสานความร่วมมือกับกัมพูชาในการปรับปรุงแก้ไขภาวะเปียบทางการค้าของกัมพูชาที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยมาก และมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ โดยสอดคล้องประสานกันระหว่างหน่วยงานหลักและหน่วยงานในพื้นที่

ระดับปฏิบัติ (ระดับพื้นที่)

1. หน่วยงานศุลกากรในพื้นที่ควรเร่งรับนโยบายและนำระบบ X-ray มาตรวจตู้คอนเทนเนอร์ ที่ขนส่งข้ามแดนเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และแก้ปัญหาการจราจรติดขัดที่ด่านชายแดน

2. เร่งดำเนินการนำระบบบริการแบบ One stop service มาใช้ในพื้นที่ โดยเร็ว เพื่อให้สามารถดำเนินการได้คล่องตัว รวดเร็ว ลดปัญหาการจราจรติดขัด ที่ด่านชายแดนเช่นกัน

3. หน่วยงานศุลกากรในพื้นที่ควรเร่งเสนอหน่วยงานหลักวางมาตรการ การจัดเก็บค่าธรรมเนียมให้ชัดเจน ไม่สับสนในการปฏิบัติ

4. ประสานงานกับหน่วยงานระดับพื้นที่และระดับประเทศ เพื่อร่วมมือกับประเทศคู่ค้าชายให้มีการปรับปรุง แก้ไข กฎระเบียบทางการค้าของกัมพูชา ให้ชัดเจนมากขึ้นกว่านี้

บุคลากร

ระดับนโยบาย

1. เร่งรัดการพัฒนากระบวนการทำงาน แบบ One stop service และ เชื่อมโยงระบบออนไลน์ให้ทั่วถึง เพื่อปิดช่องโหว่ไม่ให้มีการกระทำการนอก ระบบได้

2. เครื่องครัดการนำระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ตามหลักธรรมาภิบาล มาใช้ตั้งแต่ระดับนโยบายถึงระดับปฏิบัติ

3. กำหนดบทลงโทษขั้นรุนแรงต่อข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กรณีละเลยการปฏิบัติและกรณีเรียกรับสินบนให้เป็นตัวอย่าง

4. กำหนดนโยบายการกวาดล้าง จับกุมผู้กระทำความผิดในตลาดการค้า ชายแดนทุกกรณี

ระดับปฏิบัติ (ระดับพื้นที่)

1. กรณีที่มีแรงงานผิดกฎหมายเข้ามาที่ตลาดชายแดนมาก หน่วยงาน ความมั่นคงแห่งชาติอย่าง กองกำลังบูรพาของทหาร ควรสอดส่องดูแล ตรวจจับ ไม่ละเลย การตรวจจับเพื่อความมั่นคง ปลอดภัยของประเทศเป็นสำคัญ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างเช่น ศุลกากร และสรรพสามิต ต้องเพิ่ม การตรวจตรา จับกุมอย่างเข้มงวดทุกกรณี

3. หัวหน้าหน่วยงานระดับพื้นที่ต้องเข้มงวด กวดขัน เจ้าหน้าที่และบุคลากรในสังกัด มิให้กระทำความผิด กรณีเรียกรับสินบนจากผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง

4. อบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการทำงาน เพื่อรองรับระบบใหม่ที่จะนำมาใช้ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดทักษะในการทำงานมากที่สุด

จากการวิเคราะห์ภาพรวมทั้งหมดนั้น การพัฒนาการค้าชายแดนให้ปลอดจากการแสวงหาประโยชน์ควรดำเนินการพร้อมๆ กันอย่างเป็นระบบและควรเร่งดำเนินการโดยเร็ว เพื่อรองรับความเป็นมาตรฐานสากลตามข้อตกลงอาเซียน ปี 2558 นี้ ก่อนการเปิดประตูสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างจริงจัง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปและวิเคราะห์ผลการศึกษาค้นคว้า เห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชา ได้แสดงความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ปัญหาเกิดจาก “สินค้าและบริการที่ผิดกฎหมาย” เป็นสาเหตุหลักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม แสวงหาผลประโยชน์จากส่วนนี้ ซึ่งสินค้าที่ผิดกฎหมายเป็นสินค้าประเภทละเมิดลิขสิทธิ์ทั้งลิขสิทธิ์ที่เป็นยี่ห้อสินค้า มีการปลอมแปลงก๊อปปี้ ลอกเลียนแบบ สินค้าแบรนด์เนม แล้วมาวางจำหน่ายที่ตลาดโรงเกลือ และการละเมิดลิขสิทธิ์การเป็นผู้จดทะเบียนขอเป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้า (ตามกฎหมายของกัมพูชา) นอกจากนี้ บางรายยังมีการนำแรงงานผิดกฎหมายเปียบแรงงานมาใช้ในการทำงานอีกด้วย เมื่อผู้ประกอบการทำการค้าผิดกฎหมายทั้งสินค้าและบริการจึงพยายามที่จะจ่ายสินบนให้แก่เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเพื่ออำนวยความสะดวกให้สินค้าและแรงงานไม่ถูกตรวจสอบตามหน้าที่ เรียกว่ามีการจ่าย “สินบน” หรือ “ใต้โต๊ะ” หรือ “ค่าดำเนินการ” ทั้งที่ถูกเรียกเก็บและไม่ได้ถูกเรียกเก็บ ทั้งที่ยินดีจ่ายด้วยความเต็มใจและถูกรีดไถอย่างไม่เต็มใจรูปแบบผลประโยชน์ มีหลายรูปแบบ ได้แก่

1. การแสวงหาค่าเช่าทางธุรกิจ เช่น การเรียกรับ ค่าเปิดดำเนินการทั้งที่มีใบอนุญาตและไม่มีใบอนุญาต รวมไปถึงการเป็นผู้เหมาเช่าแบบผูกขาดเพียงเจ้าเดียวอย่างที่มีประเทศไทยมีการผูกขาดน้ำตาลส่งออกเพียงเจ้าเดียว ผังกัมพูชามีการห้ามเกลือกับปุ๋ยเข้าไปในพื้นที่พนมเปญเพราะมีเครือข่ายผู้มีอิทธิพลผูกขาดการจำหน่าย เป็นการคอร์ปชั่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด สังคิต พิริยะรังสรรค์ (2549) ที่ว่ารูปแบบการคอร์ปชั่นรูปแบบหนึ่งจะมีการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เช่น การผูกขาด การให้สัมปทาน และการเรียกเก็บส่วนแบ่งอย่างผิดกฎหมาย เป็นต้น (สังคิต พิริยะรังสรรค์, 2549)

2. การมีส่วนได้ส่วนเสียส่วนตัว เช่น การเรียกรับเงินอย่างไม่มีเหตุผลของเจ้าหน้าที่ที่ไปเก็บจากผู้ประกอบการแล้วอ้างเหตุผลว่ามาจากหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดการมีผลประโยชน์ทับซ้อน ในสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลได้ผลเสียในผลประโยชน์ส่วนตนและผลดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ของสังคิต พิริยะรังสรรค์ (2549)

3. การใช้นโยบาย กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ไม่ถูกต้อง เช่น การนำนโยบาย ระเบียบมาอ้างเพื่อจะเรียกรับเงิน โดยถือโอกาสที่ระเบียบต่างๆ ที่ไม่มีความชัดเจน แฉกๆ กำหนดเองบ้าง บางราย พบว่า มีกรณีคดีความกันระหว่างคนไทยกับคนกัมพูชา ก็ใช้กฎหมาย ระเบียบมาอ้างเรียกรับเงิน ทั้งๆ ที่คนกัมพูชาไม่ได้กระทำความผิดแต่ต้องจ่ายด้วยความเกรงกลัว ในสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลได้ผลเสียในผลประโยชน์ส่วนตน และผลดังกล่าว มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ หรือการทำตามหน้าที่โดยขาดความเที่ยงธรรม/ การใช้ นโยบาย กฎหมาย กฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ อย่างมีอคติและมีความลำเอียง สอดคล้อง แนวคิดวิธีการคอร์ปชั่นของสังคิต พิริยะรังสรรค์ (2549) เช่นเดียวกัน

4. การไม่กระทำการตามหน้าที่แบบตรงไปตรงมา ละเลยการปฏิบัติ เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมที่ไม่มีอัตราที่แน่นอน ขึ้นกับผู้มีอิทธิพล ผู้มีอำนาจ บางรายไม่เก็บเพราะเกี่ยวกับเครือข่ายนักการเมือง คนมีสีในพื้นที่ เป็นต้น ลักษณะนี้เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ของความเป็นข้าราชการในเครื่องแบบและมีตำแหน่ง

หน้าที่การงาน เช่น ตำรวจ ทหาร และข้าราชการในทางที่ผิดสอดคล้องตามแนวคิดของ สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2549)

5. การให้และรับสินบน เป็นลักษณะ “ผลประโยชน์ต่างตอบแทน” ทั้งผู้ให้และผู้รับมีความเต็มใจจะจ่ายเพื่อประโยชน์ตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2549) และแนวคิดของ ศุภชัย ยาวะประภาส (2544, หน้า 4-8) ที่กล่าวว่า การใช้ตำแหน่งหน้าที่การงานของเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการทำการคอร์รัปชัน เพื่อประโยชน์ส่วนตัวโดยมิชอบ ไม่ว่าจะเรียกรับเงินหรือสิ่งของมีค่าทั้งหมดนี้ก็เรียกว่า “การคอร์รัปชัน” รูปแบบหนึ่ง

6. การใช้อำนาจหน้าที่ทางราชการ หน่วยงานในทางที่ผิดเช่น การข่มขู่ คุกคาม เป็นรูปแบบหนึ่งที่มีการเรียกรับเงิน โดยใช้อำนาจ หน้าที่มาอ้าง หรือข่มขู่ หากไม่จ่ายจะดำเนินคดี จะนำแรงงานไปตรวจสอบ เป็นต้น การกระทำเช่นนี้ก็เป็น การคอร์รัปชัน หรือการแสวงหาผลประโยชน์จากการใช้อำนาจหน้าที่ของความเป็นข้าราชการในเครื่องแบบและมีตำแหน่งหน้าที่การงานในทางที่ผิด รวมถึงการใช้อิทธิพลทางการเมืองในการแสวงหาประโยชน์เช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของสังคีต พิริยะรังสรรค์ (2549)

7. ลักษณะอื่นๆ ของผลประโยชน์ทับซ้อน ในตลาดการค้าชายแดนเป็นเรื่องกฎหมาย/ ระเบียบบางส่วนของไทยและกัมพูชาไม่ชัดเจน ทำให้เกิดช่องว่างในการชกแซกหาผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับแนวคิดของสังคีต พิริยะรังสรรค์ (2549) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการใช้อิทธิพลทางการค้ารูปแบบต่างๆ ด้วย

การแสวงหาผลประโยชน์จากผู้ประกอบการรูปแบบต่างๆ นั้น มีหลากหลายรูปแบบแล้วแต่ผู้ที่ต้องการแสวงหาประโยชน์จะมีช่องทาง ใช้ทั้งอำนาจหน้าที่ ตำแหน่ง อ้างชื่อหน่วยงาน ทั้ง “เรียกรับ” และ “ข่มขู่” และ “กวนใจ” ต่างๆ นานา สิ่งเหล่านี้ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของ “การคอร์รัปชัน” สอดคล้องกับแนวคิดของ Myrdal (1968, p. 13 อ้างถึงใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2544, หน้า 31) ที่กล่าวถึงความหมายของคำว่า “คอร์รัปชัน” ว่าหมายถึง “การกระทำทุกอย่าง

ที่เป็นไปโดยมิชอบ หรือเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยใช้อำนาจและอิทธิพลที่มีอยู่ในตำแหน่งหน้าที่หรืออาศัยฐานะตำแหน่งพิเศษที่ตนมีอยู่ในกิจสาธารณะ รวมทั้งการกินสินบนด้วย” พฤติกรรมการรับสินบนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งฝั่งไทยและกัมพูชาก็เป็นเช่นนั้น เป็นการใช้อำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ นอกจากจะไม่มีคุณธรรม จริยธรรม สำนึกในหน้าที่แล้ว ยังละเมิดกฎหมายและมาตรฐานทางจริยธรรมอีกด้วย ซึ่งยังในความหมายของพฤติกรรมผู้ที่เกี่ยวข้องนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Vanroy (1970, p. 86 อ้างถึงใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, 2544, หน้า31) อีกด้วย

จากรูปแบบการคอร์รัปชันที่มีลักษณะผลประโยชน์ทับซ้อนนี้ แนวทางการแก้ไขต้องมีการปรับเปลี่ยนและปรับปรุงทั้งระบบ ซึ่งเมื่อประมวลสาเหตุของการแสวงหาผลประโยชน์ทับซ้อนของเจ้าหน้าที่ ผู้มีอิทธิพล ผู้มีอำนาจต่างๆ ในตลาดการค้าขายแดน จะพบว่า มีมูลเหตุของการกระทำที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของสุธี อากาศฤกษ์ (2545, หน้า 27-28) ที่กล่าวถึงมูลเหตุของการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการว่า เกิดจากสาเหตุได้หลายสาเหตุ แต่ที่สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ มูลเหตุจูงใจต่อไปนี้ 1) มืองค์ประกอบของความผิด (Anatomy of corruption) ได้แก่ โอกาส สิ่งจูงใจ ความเสี่ยงภัย และความประพฤติของตน ผู้จะกระทำความผิดโดยมักจะต้องไตร่ตรองก่อนว่ามีช่องทางหรือโอกาส ตลอดจนมีสิ่งจูงใจ คือ ประโยชน์ กับไม่ต้องเสี่ยงภัยหรือมีการเสี่ยงภัยน้อย แล้วจึงถึงขั้นการตัดสินใจ ซึ่งเป็นเรื่องของความประพฤติกหากปราศจากความซื่อสัตย์สุจริตก็ย่อมจะกระทำการทุจริต ประกอบกับ 2) ภาวะเศรษฐกิจและการครองชีพ รายได้ เงินเดือน หรือค่าจ้าง ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายส่วนตนและครอบครัว

3) การบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ ขาดการตรวจติดตามการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาทำให้เกิดช่องว่างในการปกครองบังคับบัญชา หรือเกิดความหละหลวมในการปกครองบังคับบัญชา เป็นผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดระเบียบวินัย กระทำการผิดจรรยาบรรณของข้าราชการเป็นหนทางนำไปสู่การทุจริตและ

ประพตติมิชอบ ทำให้เกิดความเสียหายทั้งหน่วยงานตามมา 4) การที่กฎหมายหรือระเบียบมีช่องว่างหรือมีข้อบกพร่องเปิดโอกาสให้ทุจริตและประพตติมิชอบในวงราชการได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองฝั่งมีความคิดเห็นตรงกันว่ากฎหมายของฝั่งไทยและฝั่งกัมพูชาล้วนมีช่องโหว่ ทำให้เกิดช่องทางที่เจ้าหน้าที่จะใช้เป็นโอกาสในการแสวงหารายได้จากส่วนนี้ 5) การมีตำแหน่งหน้าที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำความผิด เช่นการเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องการตลาดการค้าชายแดน เช่น ศุลกากร ตำรวจ ตรวจคนเข้าเมืองสรรพสามิต และ เปเอม (ส.ท.) เป็นต้น เนื่องจากการมีอำนาจหน้าที่ให้คุณให้โทษ อนุมัติ อนุญาต หรือให้สัมปทาน หรือออกคำสั่งใดๆ จึงทำให้อาจจะเรียกหรือรับประโยชน์เป็นการตอบแทนได้ หรือได้รับสินบนโดยความสมัครใจหรือเกรงกลัวอำนาจหน้าที่จึงยินยอมง่าย 6) การตกอยู่ในภาวะแวดล้อมและอิทธิพลของผู้ทุจริตหรือมูลเหตุจูงใจอื่นๆ ทำให้ต้องทุจริต เพราะความเกรงกลัวหรือถูกบังคับ หมายถึง การที่ผู้มีอิทธิพล อำนาจกว่าบีบบังคับ หรือใช้ให้ไปทำ เช่น การตรวจจับหาเหตุให้จ่ายเงิน การขายบัตรการกุศลที่พบบ่อย โดยอ้างว่า “เจ้านายใช้มา” หรือ “หาเงินให้หน่วยงาน” ซึ่งกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบข้อเท็จจริงแต่ยินดีจ่ายให้ทั้งที่เต็มใจและไม่เต็มใจ (สุธี อากาศฤกษ์, 2545, หน้า 27-28)

นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย หิรัญโต (2519, หน้า 10) ที่ได้ระบุถึงสาเหตุที่ข้าราชการกระทำการคอร์รัปชัน เกิดจาก 1) ความจำเป็นในทางเศรษฐกิจ รายรับจากการรับราชการไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย 2) ความบกพร่องของระบบบริหารราชการ เกิดจากการที่ให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจแก่ข้าราชการมากเกินไป ตลอดจนการให้อำนาจกึ่งตุลาการ (Quasi judicial power) แก่ฝ่ายปกครองมากเกินไป 3) ขั้นตอนราชการมีมากเกินไป เช่นกลุ่มผู้ประกอบการเห็นว่าขั้นตอนการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวยุ่งยากซับซ้อนไม่จบสิ้น เสียเวลา เสียเงิน จึงหันมาใช้แรงงานต่างด้าวที่สะดวกกว่า เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า แม้จะมีความเสี่ยงก็สามารถจัดการได้ง่ายและเสียเงินน้อยกว่า 4) กฎหมาย ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับต่างๆ ไม่รัดกุมหรือไม่มีการรักษาให้เป็น

ไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับกันอย่างจริงจัง 5) การเพิ่มขึ้นของบริการต่างๆ ทำให้ยากต่อการตรวจติดตามอย่างทั่วถึง เช่นเดียวกับที่กลุ่มตัวอย่างฝั่งไทย กล่าวว่า มีโรงงานเกิดขึ้นมากจนรัฐตามตรวจตราไม่หมด บางโรงงานจึงหลีกเลี่ยงการเสียภาษีและแอบผลิตสินค้าผิดกฎหมาย ใช้แรงงานผิดกฎหมาย เป็นต้น 6) การที่ผู้บังคับบัญชาไม่กวดขันหรือบกพร่องต่อหน้าที่ขาดการตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชาจนเกิดความเสียหายทั้งคนทั้งหน่วยงานและระบบ (อุทัย หิรัญโต, 2519, หน้า 10)

ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ตามพฤติกรรมการคอร์รัปชันของกลุ่มเจ้าหน้าที่ ผู้มีอำนาจและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะข้าราชการและพนักงานของรัฐนี้ ควรดำเนินการในภาพรวมตามสาเหตุที่พบ โดยแก้ไขทั้งในส่วนของหน่วยงาน/ องค์กร ระบบงานและบุคลากรโดยแก้ไขทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติพร้อมๆ กัน ทั้งนี้ทั้งนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนกลุ่มผู้ประกอบการทั้งหลาย ร่วมมือกัน จึงจะสามารถแก้ไขได้ ซึ่งแนวทางแก้ไข ได้แก่

1. การแก้ไขที่หน่วยงาน/ องค์กร ควรแก้ไขตั้งแต่หน่วยงานระดับนโยบายลงมาถึงระดับในพื้นที่ให้ไปในทิศทางเดียวกัน
2. การแก้ไขที่ระบบงานหรือระบบราชการ/ กฎหมาย /ระเบียบต่างๆ ตั้งแต่หน่วยงานระดับนโยบายลงมาถึงระดับในพื้นที่ให้ไปในทิศทางเดียวกัน
3. การแก้ไขที่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง การแก้ปัญหาด้านบุคลากรเป็นเรื่องสำคัญมากต่อการพัฒนาในทุกๆ ที่ เนื่องจากการสร้างคนดีที่มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่มีจิตสำนึกที่ดีนั้น ต้องเริ่มจากตัวของคนๆ นั้นก่อนว่ามีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างน้อยเพียงใด ที่สำคัญ คือ การสร้างจิตสำนึก ตระหนักในการเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม หรือไม่ ดังนั้น หน่วยงานราชการ จึงนำหลักการบริหารราชการแบบธรรมาภิบาลมาใช้กับข้าราชการ เจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี

อย่างไรก็ตาม การคอร์รัปชันเป็นมะเร็งร้ายของระบบสังคมไทย ซึ่งจะเห็นได้จากปัจจัยและสาเหตุข้างต้น ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ให้ความสำคัญและตระหนักในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มมากขึ้น ก็จะเป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกันให้เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม เริ่มจากการสร้างจิตสำนึกคุณธรรม จริยธรรมที่ตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยนำหลักธรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเข้ามาเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกที่จะนำไปสู่การมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฤวิลวดี บุรีกุล (2546) ว่า ธรรมาภิบาลเป็นวิธีการที่ดีในการอำนาจ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร โดยหลักธรรมาภิบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในภาคต่างๆ อาทิ ภาครัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม ปังเจกชน และองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายของการใช้หลักธรรมาภิบาล คือ เพื่อการมีความเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งวิธีการที่จะสร้างให้เกิดมีธรรมาภิบาลขึ้นมาได้ก็คือ การมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ถูกตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ หลักธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรที่นำมาใช้ หลักการที่มีผู้นำไปใช้เสมอ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึกรับผิดชอบต่อความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม หลักการดังกล่าวเป็นหลักการสำคัญที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างกว้างขวางอยู่ในปัจจุบันนี้

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. ตลาดชายแดนมีสินค้าผิดกฎหมายมากมาย ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ศุลกากร และ สรรพสามิต ต้องเพิ่มการตรวจตรา จับกุมอย่างเข้มงวด
2. นอกจากสินค้าที่ผิดกฎหมายที่มีจำนวนมากแล้ว ตลาดโรงเกลือมีแรงงานผิดกฎหมายเข้ามาที่ตลาดชายแดนมาก หน่วยงานความมั่นคงแห่งชาติ อาทิ กองกำลังบูรพาของทหารควรสอดส่องดูแล ตรวจตรา ไม่ละเลยการตรวจจับ เพื่อความมั่นคง ปลอดภัยของประเทศเป็นสำคัญ
3. การแก้ปัญหาการจราจรติดขัดมากที่ด่านชายแดน ให้เร่งดำเนินการขยายจุดผ่านแดนแห่งใหม่ตามนโยบายที่ได้เสนอไปแล้ว เร่งให้แล้วเสร็จโดยเร็ว
4. ภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันทั้งในเรื่อง การพัฒนาสาธารณูปโภคและการพัฒนาด้านการค้าชายแดน
5. หน่วยงานศุลกากรควรนำระบบ X-ray มาตรวจตู้คอนเทนเนอร์ที่ขนส่งข้ามแดน เพื่อให้เกิดความรวดเร็วไม่ล่าช้า ไม่ทำให้เกิดการติดขัดที่บริเวณด่านข้ามพรมแดน
6. ต้องการให้ภาครัฐจัดระบบบริการแบบ One stop service ให้สามารถดำเนินการได้จริง เพื่อความคล่องตัวของการค้าชายที่ตลาดการค้าชายแดน
7. ภาครัฐควรเร่งดำเนินการตามนโยบายตามแผนงานที่ได้วางไว้เกี่ยวกับการสร้างเส้นทางขนส่งระหว่างประเทศให้เรียบร้อยตามแผน เพื่อความคล่องตัวในการขนส่ง
8. ควรมีหน่วยงานของสรรพากรของไทยประจำที่ด่านชายแดน เพื่อให้ผู้ประกอบการค้าชายชายแดนคล่องตัวในการติดต่อ ลดระยะเวลาเดินทาง
9. ควรมีหน่วยงานของกระทรวงพาณิชย์ของกัมพูชาที่มีหน้าที่ออกใบอนุญาตเกี่ยวกับสินค้านำเข้า ส่งออกมาประจำที่ด่านชายแดน เพื่อให้ผู้ประกอบการติดต่อย่งไม่ต้องไปพนมเปญ

10. หน่วยงานศุลกากรควรปรับปรุงระบบการทำงานที่เกี่ยวกับการเก็บค่าธรรมเนียมที่ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ทำให้เกิดความสับสน

11. กฎระเบียบทางการค้าของกัมพูชามีการเปลี่ยนแปลงบ่อยและมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ไม่แน่นอน ภาครัฐควรมาช่วยจัดระเบียบให้เป็นมาตรฐานต่อการปฏิบัติทุกพื้นที่

12. ควรมีหน่วยงานรับร้องทุกข์ที่ตลาดการค้าชายแดน โดยมีตัวแทนของทั้งสองประเทศประจำที่นั่น เนื่องจากคนกัมพูชาบางครั้งสื่อสารกับคนไทยไม่รู้เรื่อง กรณีมีความไม่สามรถเรียกหาคนใกล้เคียงหรือหาความถูกต้องยุติธรรมได้

รายการอ้างอิง

- กรมทรัพยากรชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.(2557).
คู่มือการทำงานข้าราชการและพนักงาน เรื่อง คุณธรรมจริยธรรมหัวใจ
ของข้าราชการ. วันที่ค้นข้อมูล 12 มิถุนายน 2558, เข้าถึงได้จาก
www.dmcg.go.th
- กองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2556). ระเบียบฐาน
ข้อมูลจุดผ่านแดน. วันที่ค้นข้อมูล 10 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก
<http://103.28.101.10/bordercross>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557). ภูมิศาสตร์ไทย อาณาเขตและพรมแดน.
วันที่ค้นข้อมูล 10 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก
http://www.tat8.com/thai/sk/p_taladrongklua.html
- เจาะตลาดโรงเกลือ อาณาจักรผลประโยชน์ ท่าเลทอง “แก๊งรีดไถ”. (2557).
วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก
http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1351593011
- แฉปมสังคาย อัมฆ่าเสียอ้วน หักผู้มีอิทธิพล. (2557). วันที่ค้นข้อมูล 12 มิถุนายน
2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.thairath.co.th/content/358068>
- ด่านศุลกากรอรัญประเทศ. (2557). การค้าชายแดน. วันที่ค้นข้อมูล 15
พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก www.arancustoms.org
- จิตยา สุวรรณชะฎ. (2544). ประชาสังคมตำบล. กรุงเทพฯ: มิตรภาพการพิมพ์.
- ถวิลวดี บุรีกุล และวันชัย วัฒนศัพท์. (2545). โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนี
วัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2546). ธรรมนูญฉบับใหม่: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 1(2), 14-25.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2510). *กฎหมายกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2549). *นักการเมืองไทย: จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน*. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์เทอ-เซียงใหม่.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2549). *นักการเมืองไทย: จริยธรรม ผลประโยชน์ทับซ้อน การคอร์รัปชัน สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ แนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- นพรัตน์ วงศ์วิทยาพาณิชย์, จิตรา โรจน์ประเสริฐกุล และเสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี. (2554). *โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดการค้าชายแดนไทย กรณีศึกษาตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว*. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นวนน้อย ตริรัตน์, นพนันท์ วรรณเทพสกุล, ผาสุก พงษ์ไพจิตร, สังคิต พิริยะรังสรรค์ และชัยยศ จิรพฤกษ์ภิญโญ. (2543). *รายงานผลการวิจัย คอร์รัปชันกับการค้าระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิยม ไวยรัชพานิช. (2555). *เอกสารคำบรรยายเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการค้าชายแดน การประชุมสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.arancustoms.org/index.php?lay=show&ac=article&id=570872>
- แนวโน้มการค้าชายแดน. (2546, 11 กรกฎาคม). *มติชนสุดสัปดาห์*, หน้า 29.

บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2557). *บทความทางวิชาการ เรื่อง การแก้วิกฤตการณ์โลกด้วยจริยธรรมของนักการเมือง (Global crisis recover through the ethics of politicians)*. วันที่ค้นข้อมูล 10 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก http://www.baanjomyut.com/library_2/ethics/07.html

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2545). *ธรรมาภิบาลในองค์กรอิสระ. เอกสารประกอบการบรรยาย 8 มิถุนายน 2545*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

บริษัทขนส่งระหว่างประเทศ. (2556). *บริการขนส่งสินค้าต่างประเทศ*. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.gurutransport.com/shipping.html>

ประธาน วัฒนวานิชย์, วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์, อรรถสิทธิ์ กันมล, ประลอง ศิริภูณ และดุขฎิ เขียวมีศรี. (2555). *วิเคราะห์การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่*. วันที่ค้นข้อมูล 10 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก www.scribd.com

ปรีชา เลิศกมลมาศ. (2557). *ความคิดเห็นของผู้บริหารในการกำหนดมาตรการป้องกันการทุจริต*. วันที่ค้นข้อมูล 10 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก http://www.baanjomyut.com/library_2/ethics/07.html

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2544). *รายงานผลการวิจัยดัชนีวัดคอร์รัปชันไทย: การสร้างและการตรวจสอบความเชื่อถือได้*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). *ธรรมนุญชีวิต*. กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.

พนิดา ประยูรศิริ. (2534). *ภาพลักษณ์นักการเมืองกบการยอมรับของประชาชน*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ. (2551, 18 กันยายน). ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of interest). *ประชาชาติธุรกิจ*, หน้า 19.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (120) ตอนที่ 100 ก.
- เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ. (2548). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- วารินทร์ วงศ์กาญจนา. (2516). การวิเคราะห์การขัดแย้งกับการศึกษาเรื่องคอร์รัปชัน. *วารสารสังคมศาสตร์*, 10(1), 6
- วิทยากร เชียงกุล. (2549). แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล: เปรียบเทียบไทยกับประเทศอื่น. กรุงเทพฯ: สายธาร.
- วิทยากร เชียงกุล. (2549). นโยบายของรัฐบาลด้านเศรษฐกิจ: การทับซ้อนของผลประโยชน์ทางธุรกิจ (Conflict of interest). นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2544). คอร์รัปชันและการซื้อขายตำแหน่งในทัศนะข้าราชการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). สถิติการนำเข้า-ส่งออกของไทย. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.dft.go.th/Default.aspx?tabid=164>
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2552). ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกับการกระทำที่เป็น การขัดกันแห่ง. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www.fio.co.th/south/pdf/article1.pdf?topic=14>
- สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2518). คำประกาศของความรู้สึกใหม่. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

- สุธี อากาศฤกษ์. (2524). *มูลเหตุแห่งคอร์รัปชั่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- สังคีต พิริยรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2536). *คอร์รัปชันกับประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2556). *สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย*. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://www2.ops3.moc.go.th/>
- อุทัย หิรัญโต. (2519). *ข้าราชการ: ทำไมคอร์รัปชั่น*. กรุงเทพฯ: อินเดียนสตรี.
- Asean Corner. (2557). *จุดนัดพบสำหรับผู้ไม่เข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน*. วันที่ค้นข้อมูล 10 พฤษภาคม 2558, เข้าถึงได้จาก <http://aseancorner.blogspot.com/2012/05/thailand-and-its-neighbouring->
- Asian Development Bank. (2013). *Asian development outlook 2013*. Retrieved May 15, 2015, from <http://www.adb.org/countries/main>
- Denhardt, J.V. & Robert, B.D. (2003). *The new public service: serving, not steer*. New York: Sharpe, Inc.
- The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. (2012). *Statistical Yearbook for Asia and the Pacific 2012 Country profiles*. Retrieved May 10, 2015, form <http://www.unescap.org/stat/data/syb2012/index.asp>

